

2.

Šiaurės Korėja, Vietnamas, Laosas: drakono sėkla

Pierre Rigoulot

NUSIKALTIMAI, TERORAS IR PASLAPTIS ŠIAURĖS KORĖJOJE

Korėjos Liaudies Demokratinė Respublika (KLDLR) buvo įkurta 1948 m. rugsėjo 9 d. toje šalies dalyje, kuri nusitęsė į šiaurę nuo 38-osios geografinės lygiagretės. Pagal sutartį, pasirašytą 1945 m. rugpjūtį su amerikiečiais, SSRS buvo pavesta „laikini“ administruoti šią zoną, o JAV turėjo tvarkyti Pietų Korėją, tos pačios 38-osios geografinės lygiagretės pietinėje dalyje.

Labai greitai Šiaurės Korėja virto pačia uždariausia pasaulyje komunistine valstybe. Sovietiniai valdžios pareigūnai netrukus uždraudė įvažiuoti į Šiaurę bet kokiam tarptautinės bendrijos atstovui.

Vėliau, per pirmuosius dvejus KLDLR gyvavimo metus, šis šalies uždarumas dar labiau įtvirtinamas.

Pagaliau karas, kurį Šiaurė paskelbė 1950 m. birželio 25 d. ir kuris formaliai vis dar nėra baigtas, kadangi su Jungtinių Tautų kariuomene buvo pasirašytos tik vienos paliaubos 1953 m. liepos 27 d. ir dar labiau sustiprėjo melas, propaganda, dezinformacija, išsiplėtė valstybinės paslapties sfera.

Tačiau dėl to kaltas ne vien tik karas: tokia jau šiaurės korėjiečių komunistinio režimo, užsisklendusio savyje, vidinė prigimtis, siekianti pačias komunistinio pasaulio šaknis (iš tikrųjų, Kinijos ir Sovietų Sąjun-

gos konflikto metu šis režimas ilgai laviuos, galutinai neprisijungdamas nei prie vienos, nei prie kitos stovyklos), be to, režimas baiminosi, panašiai kaip Albanijos ar Kambodžos komunistai, kad išorinio pasaulio įtaka nesugadintų „ideologinės liaudies ir partijos vienybės“. Visa tai paaiškina, kodėl Šiaurės Korėjos valstybė kuo puikiausiai atitinka tą vardą, kuriuo ji kartais pavadinama - „asketų karalystė“. Teorizuojant toks užsisklendimas savyje buvo netgi gretinamas su vadinamąja „Djoutché“ ideologija, t. y. savęs paties valdymo, nepriklausomumo nuo kitų ir netgi pasiklovimo savimi ideologija, kurią oficialiai įtvirtino Korėjos darbo partijos statute jos suvažiavimas, vykęs 1970 m. lapkritį.

Tokiomis sąlygomis mažiau nei kur nors kitur įmanoma tikėtis išsamios ir detalios informacijos apie vykdytas Šiaurės Korėjoje represijas, juo labiau kad nei šalies viduje, nei išorėje negalėjo susiformuoti aktyvi opozicija, kuri, kaip SSRS bei Rytų Europos šalyse, būtų galėjusi rinkti ir skleisti informaciją. Teliaka pasitenkinti oficialiais atgarsiais, interpretuoti arba iššifruoti disidentų (kurių skaičius paskutiniaisiais metais išaugo, bet, žinoma, ilgą laiką jų buvo nedaug), kaimyninių šalių liudijimus ir pirmiausia Pietų Korėjos žvalgybos tarnybų surinktus duomenis. Be abejo, jais naudotis reikia atsargiai.

Prieškomunistinis valstybės periodas

Korėjiečių komunizmą sukūrė ne Kim Il Sungas, priešingai šventųjų gyvenimo aprašymams, kuriuos per prievartą kala šiaurės korėjiečiams nuo pat mažens. Jis atsirado kur kas anksčiau, nes nuo 1919 m. jau gyvuoja dvi bolševizmu besiremiančios grupės. Maskvai iškart neparėmus vienos ar kitos frakcijos, tarp jų įsiplieskė žiauri kova. Taigi pirmosios korėjietiško komunizmo aukos yra komunistai. Antijaponiški partizanai iš „prorusiškos korėjiečių komunistų partijos“, pramintos „Irkutsko grupe“, su ginklu rankose stėjo prieš kitos grupės, įsikūrusios 1921 m. birželį, „Korėjos komunistų partijos“, partizanus. Tai kainavo keletą šimtų gyvybių ir privertė Kominterną įsikišti ir bandyti suvienyti Korėjos komunistinį judėjimą.

Korėjos komunistai dažnai būdavo priešakiniuose postuose kovoje prieš japonus (primename, kad 1910 m. Japonija buvo paverusi Korėją savo kolonija), ir žiaurios kolonijinės represijos lėmė daugybę aukų komunistų gretose. Tačiau sunku nepriskirti ir korėjiečių komunistams dalies atsakomybės už jų pačių netektis: užsienyje parengti atsakingi kadrai nesiorientavo šalies gyvenime ir jo nepažinojo; galbūt ir herojiškas buvo jų noras rengti demonstracijas simboliškais dienomis, pvz., gegužės pirmąją, bet to pasekmės katastrofiškos.

Kiti komunistai kris vėliau, frakcijų kovose, kai Japonijai pralaimėjus Korėja bus padalyta į dvi zonas. Kim Il Sungas, paprastas anti-japoniško partizanų karo Mandžiūrijos pasienyje pulko vadas, sovietų paskiriamas į postą kitų, jau seniai šalyje kovojusių, komunistų nenaudai. 1945 m. rugsėjį Pchenjane nužudyti kai kurie komunistų, pasipriešusių Kim Il Sungui, atsakingi pareigūnai, pvz., Hyon Chun Hyokas. O gal kelios dešimtys? Keli šimtai? Šito dar nežinome.

Nacionalistai, kurie Pchenjane tą 1945-1946 m. žiemą dar turėjo teisę gyventi mieste, buvo taip pat persekiojami ir areštuojami. Jie kartu su savo vadovu Cho Man Siku pasmerkė Maskvoje 1945 m. gruodį vykusios didžiųjų valstybių užsienio reikalų ministrų konferencijos nutarimą paskirti Korėjai globą mažiausiai penkeriems metams. 1946 m. sausio 5 d. Cho buvo suimtas ir daugiau nei po ketverių metų - 1950 m. spalį, per Pchenjano evakuaciją prieš Jungtinių Tautų kariuomenės įvedimą - jam buvo įvykdyta mirties bausmė. Suprantama, daugelį jam artimų politinių bendražygių ištiko toks pat likimas...

Gyventojai irgi patyrė represijas. Šioje šiaurinėje šalies dalyje sovietai kala detales pagal savąjį įvaizdį: atvėrusi kelią kolektyvizacijai agrarinė reforma, vienintelė partija, visuomeninių organizacijų ideologizavimas ir t. t. Persekiojamas kiekvienas politinis priešininkas, kiekvienas žemvaldys, kiekvienas, pasipriešinęs žemės reformai, kiekvienas, įtariamas bendradarbiavimu su japonais. Vis dėlto sunku dėl „valymo“ aukų kaltinti vien komunistus, ko ge-

ro, ne mažiau žiauriai su jomis susidorodavo ir nacionalistų vadai. Beje, pirmuoju režimo laikotarpiu būdinga ne tiek kraujo liejimas, kiek šimtų tūkstančių gyventojų bėgimas į Pietų zoną; bėgo žmonės tų socialinių sluoksnių, kuriuos mes nurodėme, ir visi, kurie bijojo dėl savo gyvybės ar turto. Šiaurė labai greitai uždaroma oficialioms tarptautinėms organizacijoms ar žmonėms iš Pietų zonos, o pereiti iš Šiaurės į Pietus iki 1948 m. gerokai lengviau.

Ginkluotos kovos aukos

Šis bėgimas, įmanomas per trejus pirmuosius metus, kol komunistų valdžia dar neįsitvirtinusi kaip valstybė, anaipol nereikia, kad komunistų vadovai būtų atsisakę visuotinės pusiasalio gyventojų „komunizacijos“. Iš tikrųjų jie manė, kad artimiausioje ateityje bus įmanomas jiems naudingas Korėjos suvienijimas. Neseniai atverti Maskvos archyvai rodo, kad Kim Il Sungas nekantravo nuversti tuos, kuriuos jis jau vadina „amerikiečių marionetėmis“: tos marionetės turi gerokai silpnesnę armiją negu Šiaurė (JAV bijo, kad ir ta pati nesimestų į Šiaurės avantiūrą), jų autoritarinę valdžios koncepciją paneigia streikai ir netgi pasikėsinimai bei partizaniniai karai (*guérillas*), kuriuos apriboja komunistai įvairiuose šalies rajonuose; bent taip mano Kim Il Sungas, ir jis taip sako - Pietų gyventojai pasitikėjo juo ir jo armija¹. Kim Il Sungas primygtinai perša savo mintį Stalinui, ir šis 1949-1950 m. žiemos pabaigoje galutinai duoda savo pritarimą. 1950 m. birželio 25 d. įvyksta iš anksto numatyta invazija: Šiaurės Korėjos kariuomenė netikėtai užgrobia Pietus. Tai siaubingo karo pradžia, karo, kuris nusineš daugiau nei pusę milijono korėjiečių gyvybių, apie 400 000 kinų gyvybių, dar daugiau bus sužeistų kinų, atėjusių į pagalbą šiaurės korėjiečiams, kai šiems grėsė visiškas pralaimėjimas Jungtinių Tautų kariuo-

¹ Žr. sovietų ambasadoriaus Pchenjane Ščikovo laišką Vyšinskiui, datuotą 1950 m. sausio 19 d. Archyvai išversti Woodrow Wilson Center, biuletenis Nr. 5 ir 6. Tarptautinis baltojo karo istorijos projektas, Vašingtonas, 1995 ir 1996.

meni, vadovaujamai generolo MacArthuro; žuvo mažiausiai 200 000 Šiaurės Korėjos kareivių, 50 000 - Pietų Korėjos kareivių, per 50 000 amerikiečių, milijonai liko be pastogės. Prancūzų ginkluotųjų pajėgų batalionas prie Jungtinių Tautų suskaičiuos apie 300 savo žuvusių ir 800 sužeistų karių.

Nedaug yra karų, kurių priežastis būtų taip akivaizdžiai susijusi su komunistų noru išplėsti - „liaudies labui“ - savo įtakos zoną... Tuo laikotarpiu daug kairiosios pakraipos prancūzų intelektualų, pvz., Jeanas Paulis Sartre'as, rėmė komunistų poziciją, esą Pietų Korėja - taikios šalies agresorius. Šiandieną mums prieinamų archyvų studijos nepalieka jokių abejonių, kad šio karo ir kitos kančios - tos, kurias iškentė kaliniai (6000 amerikiečių ir beveik tiek pat kitų šalių kareivių, daugiausia Pietų Korėjos, mirė įkalinti) arba kurias patyrė Seule pasilikęs ir areštuotas, vėliau šiaurės korėjiečių kariuomenės deportuotas prancūzų ir anglų diplomatinio korpuso personalas, arba Pietų Korėjoje dirbusių ir taip pat deportuotų misisionierių nepakeliamos kančios, - visos jos įrašytos į komunizmo sąskaitą².

Kaip žinoma, po trejų metų karo, 1953 m. liepą, buvo pasirašytos paliaubos, kuriomis nustatoma demilitarizuota zona tarp abiejų Korėjų maždaug per tą pačią liniją, t. y. 38-ąją lygiagrečę. Paliaubos, bet ne taika. Šiaurės Korėja ir toliau užpuldinės Pietus, ir atakos nusineš daugybę aukų. Iš Šiaurės suduotų smūgių tiek civiliams, tiek kariškiams galime priminti 1968 m. išpuolį, kada trisdešimt vieno vyro būrys užpuolė Pietų Korėjos prezidentūrą (užpuolikų liko tik vienas gyvas); 1983 m. spalio 9 d. pasikėsinimą Birmoje, Rangūne, nukreiptą prieš Seulo vyriausybės narius, šis pasikėsinimas kainavo šešiolika gyvybių, iš kurių keturios - Pietų Korėjos ministrai; arba skrendančio *Korea Air Line* lėktuvo su šimtu penkiolika žmonių susprogdinimą 1987 m. lapkričio 29 d.

² Žr. Charles Martel et Georges Perruche, *Prisonniers français en Corée, iš Les Cahiers d'histoire sociale*, Nr. 3, 1994 m. spalio.

Šiaurės Korėja nėra įtariama, tas būtų per švelnu: ji yra kalta. Viena suimta teroriste paaiškinusi, girdi, šia operacija Pchenjanas turėjo įrodyti, kad Pietūs nesugeba užtikrinti po kelių mėnesių vykšančių Seule Olimpijų žaidynių saugumo, ir sumenkinti Pietų prestižą³...

Pridursime, - kadangi čia kalbama apie karą apskritai prieš visą kapitalistinį pasaulį, - kad septintajame ir aštuntajame dešimtmetyje Šiaurės Korėja priėmė teroristines grupuotes, konkrečiai, garsėjusią pasikėsinimais Izraelyje japonų raudonąją armiją, palestiniečių *fedayin* grupes, filipiniečių partizanus (*guérilleros*) ir t. t.

Šiaurės Korėjos „partijos-valstybės“ komunistų aukos

Prisimename, kad Chruščiovo raportas iš pradžių buvo Stalino nusikaltimų prieš komunistus atskleidimas. Šiaurės Korėjoje valymo aukų darbo partijos viduje sąrašas taip pat bus ilgas. Apskaičiuota, kad iš dvidešimt dviejų pirmosios Šiaurės Korėjos vyriausybės narių septyniolika buvo nužudyti, nukankinti arba nukentėję nuo valymo⁴.

Vos tik pasirašius Pan Mun Jono paliaubas sužinoma, kad šiaurės korėjiečių partijos viduje vyksta valymas, apimantis tam tikrą skaičių aukšto rango pareigūnų. 1953 m. rugpjūčio 3 d. „didysis teismas“ yra proga išnaikinti „vidaus“ komunistus, teisiamus už šnipinėjimą amerikiečių naudai ir mėginimą nuversti valstybinę santvarką. Vengrų rašytojas ir žurnalistas Tiboras Meray dalyvavo šiame procese, jis susipažino su vienu iš kalinamųjų, Sol Jang Siku, poetu ir Šekspyro vertėju į korėjiečių kalbą, šiaurės korėjiečių delegacijos vertėju 1951 m. liepą-rugpjūtį Kesonge vykusiose derybose.^{3 4}

³ Kim Hyun Hee, *Dans la fosse aux tigres, Paris, Presses de la Cité, 1994*, ir pokalbis su autoriumi (1997 m. vasaris).

⁴ *Asia Watch Human rights in the Démocratie People's Republic of Korea*, Washington, 1988.

Numeris 14

Didžiulis numeris buvo prisiūtas kaliniui ant švarko nugaros. Pa-grindinis kaltinamasis buvo numeris 1, ir taip jie buvo sunumeruoti iš eilės pagal svarbą iki numerio 14.

Keturioliktas numeris buvo Sol Jang Sikas.

Aš vos galėjau jį atpažinti. Kadaisė gražus, įkvėptas jo veidas bu-vo apniukęs, rodė nuovargį ir pasidavimą likimui. Jo tamsiose ir siauro-kose įkypose akyse nebeliko ankstesnio švytėjimo, jo judesiai buvo kaip roboto. Kaip sužinojau vėliau, praėjus keletui metų, kaltinamieji keletą savaičių prieš teismą būdavo labai gausiai maitinami, kad ge-riau atrodytų po išbandymų ir kankinimų. Jeigu teismas vykdavo viešai, pareigūnai stengdavosi padaryti įspūdį auditorijai ir ypač Vakarų spau-dos atstovams, parodyti, kad kaliniai geros sveikatos, jie sočiai maiti-nami ir puikios fizinės bei dvasinės formos. Čia, Korėjoje, Vakarų ko-respondentų nebuvo, tik sovietinės ir kitų komunistinių laikraščių spaudos atstovai; tikslas buvo akivaizdus - įrodyti kaltumą, pažeminti šiuos žmo-nes, kurie kadaisė buvo daugiau ar mažiau reikšmingi, o šiandien - kaltinamieji.

Be to, tas procesas labai jau priminė įvairius politinius vengrų, čekoslovakų ar bulgarų teismus. Aš buvau taip priblokštas matydamas tokioje situacijoje Solą, o vertimas buvo toks glaustas, kad vos galiu prisiminti tikslų kaltinimų turinį (aš tik norėjau, kad Solas manęs ne-pastebėtų, manau, kad jis to ir negalėjo, nes patalpa buvo sausakim-šai prisigrūdusi). Kiek atsimenu, buvo kalbama apie sąmokslą prieš korėjiečių liaudies demokratiją kėsinantis nužudyti Kim Il Sungą, my-limą tautos lyderį. Kaltinamieji norėję grįžti prie senos feodalinės tvar-kos... Taip pat norėję atiduoti Šiaurės Korėją į Syngmano Rhee rankas ir dar šnipinėję amerikiečių imperialistams bei agentams, kurie jiems užmokėję⁵...

⁵ Tibor Meray, *Wilfred Burchett en Corée, Les Cahiers d'histoire sociale*, Nr. 7, 1996 m ruduo-žiema, p. 87.

Tarp kaltinamųjų buvo nemaža aukštų pareigūnų, kaip Li Sung Yopas, vienas komunistų partijos Centro komiteto sekretorių, Paik Hyung Bokas iš Vidaus reikalų ministerijos ir Cho Il Myungas, kultūros ir propagandos ministro pavaduotojas. Solas šioje grupėje tebuvo smulki žuvelė. Dauguma jų atvykę iš Pietų Korėjos.

Pats Pak Hon Yongas, užsienio reikalų ministras, komunistas, ilgą laiką kovojęs pogrindyje, 1955 m. gruodžio 15 d. buvo nuteistas mirti, po trijų dienų jam įvykdyta mirties bausmė kaip „slaptam amerikiečių agentui“. Po jo susidorota su kitais. 1956 m. pašalintas Mu Chongas, vadinamosios Jenano grupės atstovas, buvęs VIII-osios kinų pėstininkų armijos generolas, šiaurės korėjiečių artilerijos vadas, vėliau - jungtinės kinų-šiaurės korėjiečių kariuomenės generalinio štabo vadas kare su Pietų Korėja ir Jungtinių Tautų kariuomene. Kitas valymas, 1958 m. kovo mėnesį, sukretė vadovaujančius pareigūnus, susijusius su sovietais, tokius kaip Ho Kai, naujus vadinamosios Jenano frakcijos kadrus, susijusius su kinais, kaip Kim Du Bongas, taip pat ir kitus pareigūnus, palankiai žiūrinčius į Chruščiovo reformas. Valymų bangos plūstelėjo 1960-1967 m. (Kim Kvang Hyupas, partijos sekretoriato sekretorius, išsiunčiamas į stovyklą), 1969 m. (pati žinomiausia auka - Hu Hak-bongas, atsakingas už slaptas operacijas prieš Pietų Korėją, bet taip pat reikia paminėti Pchenjano užsienio kalbų revoliucinio instituto aštuoniasdešimties studentų dingimą), 1972 m. (Pak Kum Chulas, buvęs vicepremjeras ir Politinio biuro narys, atsiduria stovykloje), 1977 m. (Li Yong Mu, buvęs Politinio biuro narys, taip pat išsiunčiamas į stovyklą kartu su kai kuriais studentais, įveltų į šį procesą atsakingų pareigūnų sūnumis), 1978-1980 m. ir t.t.

Tiesą sakant, šie valymai turi savo struktūrą, jie nėra atsitiktiniai ir konjunktūriniai. Ir visai neseniai, regis, būta vieno valymo - 1997 m. rugsėjį. Viešai atlikta egzekucija vienam iš partijos Centro komiteto sekretorių, atsakingam už žemės ūkį, So Hvan Hi, kartu su kitais septyniolika pareigūnų; jie virto atpirkimo ožiais už maisto produktų tiekimo sunkumus šalyje. Disidentų teigimu, kiekvieną kartą, kai atsiranda įtampa dėl gyventojams iškilusių materialinių

sunkumų, suverčiama kaltė komunistų pareigūnams, vėliau jie sumiami, išsiunčiami į stovyklą arba patiria egzekuciją.

Egzekucijos

Visas jų sąrašas nėra žinomas, tačiau galima įsidėmėti vieną Šiaurės Korėjos Baudžiamojo kodekso pastraipą, nurodančią ne mažiau kaip 47 nusikaltimus, už kuriuos gresia mirties bausmė ir kuriuos galima suskirstyti taip:

- nusikaltimai prieš valstybės suverenitetą;
- nusikaltimai prieš valstybės administraciją, nusikaltimai prieš valstybės nuosavybę;
- nusikaltimai prieš asmenis;
- nusikaltimai prieš piliečių turtą;
- kariniai nusikaltimai.

Kang Koo Chiną, geriausias septintojo ir aštuntojo dešimtmečio įstatymų sistemos Šiaurės Korėjoje specialistas, pabandė nustatyti vien tik partijos viduje atliktus valymus labai žiaurių 1958-1960 m. represijų laikotarpiu. Jo duomenimis, iš partijos buvo išvaryti, nuteisti ir pasmerkti mirti maždaug 9000 žmonių. Išplėtę šias argumentuotas išvadas žinomam masinių valymų skaičiui (jų buvo apie dešimtį), gautume rimtą skaičių - 90 000 egzekucijų. Tai tik rodo užmojų: Pchenjano archyvai prabilis vėliau.

Taip pat buvo galima gauti keletą disidentų atsiliepimų apie „civilijų“ gyventojų, kaltinamų „prostitucija“, „išdavyste“, nužudymu, prievartavimu, nedisciplinuoatumu, viešas egzekucijas. Minia skatinama palaikyti tą požiūrį ir nuosprendį, ir paprastai ji šūkauja, įžeidinėja ir net svaido akmenimis. Kartais tai virsta tikru linčo teismu, kai aidint minios padaršinimams ir lozungams teisiamašis užmušamas. Čia labai svarbu priklausymas vienam ar kitam klasiniam sluoksniui. Du liudytojai tvirtino Asia Watcho tardytojams, kad už prievartavimą baudžiami mirti tik tie piliečiai, kurie priklauso „pačioms žemiausioms kategorijoms“.

Apie Šiaurės Korėjos juridinės sistemos pobūdį galima susidaryti vaizdą iš partijos nurodymus vykdančių teisėjų (nuo pat karjeros pradžios reikalaujama, kad jų elgesys griežtai derintųsi su legalia marksizmo-leninizmo doktrina), iš teismų, pateikiančių tik dalį įkalinimo ar egzekucijų nuosprendžių (tam iš tikrųjų yra įmanomos greitesnės procedūros), iš partijos nurodymus vykdančių advokatų.

Kalėjimai ir stovyklos

Ponia Li Sun Ok buvo darbo partijos narė ir atsakinga už aukštų pareigūnų aprūpinimo produktais centrą. Kartu su kitais draugais ji tapo vieno iš reguliarių valymų auka. Ją ilgai kankino vandeniu ir elektra, mušė, neleido miegoti, ir galiausiai neištvėrusi ji prisipažino viską, ko iš jos norėjo: kad buvo pasisavinusi valstybės turtą. Nuteista trylika metų kalėti. Nes iš tikrųjų tai kalėjimas, nors oficialiai šis terminas ir nevartojamas. Šeši tūkstančiai žmonių, tarp jų du tūkstančiai moterų, dirbo šiame įkalinimo komplekse kaip gyvuliai nuo pusės šešių ryto iki vidurnakčio, gamino šlepetes, dėklus revolveriams, krepšius, diržus, detonatorius sprogmenims, dirbtines gėles. Nėščios kalinės brutaliai priverčiamos daryti abortą. Kiekvienas kalėjime gimęs vaikas uždusinamas arba pasmaugiamas⁶.

Jau minėti liudijimai rodo sunkias kalėjimo gyvenimo sąlygas. Viso to, kas dėjosi šiaurės korėjiečių kalėjimuose septintajame ir aštuntajame dešimtmetyje, aprašymą mums paliko Ali Lameda, Venesuelos poetas komunistas, pritariantis režimui, atvykęs dirbti į Pchenjaną kaip oficialios propagandos tekstų vertėjas. Pareiškęs keletą abejonių dėl vadinamosios propagandos efektyvumo, 1967 m. Lameda buvo areštuotas. Nors jis pats kalėjime ir nebuvo kankinamas, tvirtino girdėjęs kankinamų kalinių rėkimą. Būdamas kalėjime jis neteko dvidešimties kilogramų svorio, kūną išbėrė votys ir žaizdos.

⁶ Pokalbis su autoriumi Seule 1997 m. vasarį.

Amnesty International išleistoje brošiūroje Lameda prisimena parodiją nuosprendžio, kuriuo jis buvo nuteistas dvidešimčiai metų priverstinių darbų už tai, kad „mėgino sabotuoti, šnipinėti ir įvesti į Šiaurės Korėją užsienio agentus“, rašo apie savo kalinimo sąlygas⁷, vėliau, po šešerių metų, pakartotinai įsikišus Venesuelos valdžiai, išlaisvinimą.

Kiti liudijimai byloja apie badą, naudojamą kaip ginklą kalinių pasipriešinimui palaužti. Ne tik trūko maisto, bet dar viskas buvo daroma taip, kad tos pačios dalijamos porcijos būtų sugadintos. Kaliniai dažnai sirgdavo: juos kamavo viduriavimas, odos ligos, plaučių uždegimas, hepatitas ir skorbutas.

Kalėjimai ir stovyklos įeina į didžiulę represijų organizavimo institucijų sistemą. Čia išskiriama:

- „Saugumo postai“ - savotiški tranzito kalėjimai, kuriuose laukiama nuosprendžio už lengvus politinius ir nepolitinius pažeidimus bei nusikaltimus.

- „Pataisos darbų centrai“, kur laikoma nuo šimto iki dviejų šimtų žmonių, pripažintų asocialiais ir veltėdžiais. Tokių centrų yra beveik visuose miestuose. Juose praleidžiama nuo trijų mėnesių iki vienerių metų, dažnai be nuosprendžio ir be apibrėžto kaltinimo.

- Priverstinių darbų stovyklos. Tokių šalyje daugiau kaip dvylika, ir kiekvienoje nuo 500 iki 2500 asmenų. Čia kalinami tie, kurie yra padarę bendrų teisės pažeidimų, kaltinami prievartavimu, mėginimu nužudyti, vagyste, taip pat ir politinių kalinių vaikai, žmonės, areštuoti mėginant pabėgti iš šalies, ir kt.

- „Deportacijos zonos“, kur laikomi nepatikimi elementai (pabėgusiųjų į Pietus šeimos nariai, buvusių žemvaldžių šeimos ir kt.). Jie paskirstomi gyventi į nuošalias vietas. Tokių asmenų susidaro keliasdešimt tūkstančių.⁷

⁷ Kitas užsienietis, prancūzas (acques Sédillot, taip pat buvo areštuotas. Jis irgi buvo atvykęs dirbti Pchenjano publikacijų užsienio kalbomis departamente. Nuteistas 20 metų, bet kaip „prancūzų imperializmo agentas“ paleistas į laisvę 1975 m. tokios apgailėtinos fizinės būklės, kad po kelių mėnesių mirė, taip ir nepajėgęs grįžti į Prancūziją.

- „Specialios diktatūros zonos“ - tikros koncentracijos stovyklos, kuriose galima sutikti politinių kalinių. Tokių zonų yra apie dešimt; jose - nuo 150 000 iki 200 000 žmonių. Pažymėsime, kad toks skaičius sudaro vos 1% visų gyventojų, kur kas mažiau, jei lygintume su šeštojo dešimtmečio pradžios sovietiniu Gulagu. Šį „pasiekimą“, matyt, reikėtų suprasti ne kaip tam tikrą atlidumą žmonių nuodėmėms, bet kaip ypatingą žmonių kontrolės ir sekimo lygio pasireiškimą.

Šios specialios diktatūros zonos ypač susitelkusios šiaurinėje šalies dalyje, kalnuotuose ir dažnai sunkiai prieinamuose rajonuose. Pati didžiausia iš visų - Jodoko zona, joje telpa 50 000 žmonių.

Į ją įeina Jongpjango ir Pjonjono stovyklos, labai izoliuotos, kuriose laikoma maždaug du trečdaliai zonos kalinių, ir Kou-oupo, Ibsoko bei Daesuko stovyklos, kur laikoma, bet atskirai, buvusių Japonijos gyventojų šeimos ir viengungiai. Kitos specialios diktatūros zonos yra Kaečone, Hvasonge, Hoirjounge, Čongdzine.

Šios šeštojo dešimtmečio pabaigoje įkurtos stovyklos skirtos „politiniams nusikaltėliams“ ir prieš Kim Il Sungą nusistačiusiems partijos nariams. Kalinių jose ypač padaugėjo 1980 m., po svarbaus dinastinio komunizmo institucionalizacijos priešininkų „valymo“, kai šie pralaimėjo darbo partijos VI-ajame suvažiavime. Kai kurios iš šių stovyklų, kaip penkioliktoji stovykla Jodoko zonoje, padalytos į „revoliucinio auklėjimo kvartalą“, kuriame laikomi kaliniai gali tikėtis vieną dieną vėl išvysti išorinį pasaulį, ir į „sustiprinto saugumo kvartalą“, iš kur niekas niekad neišeis. Revoliucinio auklėjimo kvartale apgyvendinami politinio elito kaliniai arba repatriantai iš Japonijos, kurie turi asmeninių ryšių su Šiaurės Korėjai palankiais japonų asociacijų vadovais.

Stovyklas perėjusių negausių disidentų pasakojimai varo siaurą: aukšta spygliuota viela, vokiškos veislės aviganiai, ginkluoti prižiūrėtojai, aplinkui užminuoti laukai. O dar menkas maistas, visiškas izoliavimas nuo išorinio pasaulio, sunkus darbas (šachtos, karjerai, irigacinių kanalų kasimas, miško kirtimas maždaug po dvy-

lika valandų per parą, prie kurių dar prisideda dvi valandos „politinio švietimo“). Bet, ko gero, baisiausia kančia badas, ir kaliniai daro viską, kad tik galėtų pasigauti ir suvalgyti varlę, žiurkę, kirminą.

Šį vaizdą, kaip klasikinio siaubo išraišką, turėtų papildyti kasdien didėjantis fizinis kalinių išsekimas, jų panaudojimas „specialiems“ darbams, pvz., slaptų arba pavojingų tunelių kasimas branduolinėse vietovėse ir netgi kalinių kaip gyvų taikinių panaudojimas prižiūrėtojų šaudymo pratybose. Kankinimai, seksualinė prievarta - dar keli iš labiausiai šokiruojančių šiaurės korėjiečių kalinių gyvenimo reiškinių.

Čia dar reikėtų pridurti santvarkos įtvirtintą atsakomybę už šeimą: nemaža šeimų atsiduria stovykloje vien dėl to, kad nuteistas kuris nors jos narys. Tačiau per didįjį Kim Il Sungo valymą 1958 m. bausmė dažnai apimdavo tris kartas, o dabar ši sistema, regis, linkusi švelnėti. Nors iš paskutinių liudijimų matyti, kad šiai koncepcijai teisė yra svetimas dalykas. Jaunas perbėgėlis Kang Chul Hvvanas pakliuvo į stovyklą devynmetis. 1977 m. jis buvo internuotas kartu su savo tėvu, vienu iš savo brolių ir dviem seneliais, nes 1977 m. senelis, buvęs Kioto korėjiečių asociacijos atsakingas narys, areštuotas už tai, kad Japonijoje padarė keletą pastabų, per daug giriančių gyvenimą kapitalistinėse šalyse. Iki penkiolikos metų Kang Chul Hvvanas išbuvo vaikams skirtoje stovykloje: rytais - mokykla, kurioje ypatingai liaupsinamas nacionalinio genijaus Kim Il Sungo gyvenimas, po pietų - darbas (ravėjimas, akmenų rinkimas ir t. t.)^{8 9}.

Ar dar reikėtų pasiremti prancūzų diplomatų, įmestų į Šiaurės Korėjos kalėjimą 1950 m. liepą, karo pradžioje, liudijimais? Arba amerikiečių iš žvalgybinio laivo *Pueblo*, areštuoto 1968 m. korėjiečių parkrantėse? Abiem atvejais aplinkybės skirtingos, bet pasakojimas tiek pirmuoju, tiek antruoju atveju parodo tokį pat tardymų žvėriškumą, abejingumą žmogaus gyvybei, nuolat blogas kalinimo sąlygas⁹.

⁸ Pokalbis su autoriumi, Seulas, 1997 m. vasaris.

⁹ Pirmuoju - *Cahiers d'histoire sociale*, Nr. 3, op. cit.; antruoju - *Human Rights in the Democratie People's Republic of Korea*, op. cit.

1992 m. du disidentai suteikė dar kitos informacijos apie gyvenimą vienoje iš pačių didžiausių Šiaurės Korėjos stovyklų - Jodoko. Jie patvirtino, jog čia kalinimo sąlygos buvo tokios sunkios, kad, nepaisant elektros vielų, stebėjimo postų - kas kilometras įrengtų miradorų (sargybos postų. - *Vert. past.*) ir garantijos, kad nepasisėkus pabėgti laukia viešas teismas ir egzekucija kitų kalinių akivaizdoje - penkiolika kalinių kasmet mėgindavo pabėgti. Jie papildoma komunistų aukų sąrašą; pasak šių dviejų liudytojų, pabėgti iš ten dar niekam nebuvo pavykę.

Verčiau įsidėmėkime ypatingą parodymą, kurį neseniai davė buvęs Hoirjoungo zonos stovyklos prižiūrėtojas. Šis žmogus prieš atvykdamas į Seulą 1994 m. buvo pabėgęs į Kiniją ir labai praturtino mūsų žinias apie korėjiečių konclagerinį pasaulį¹⁰. Pasak šio liudytojo, An Myung Chulo, „blogi subjektai“ yra tam, kad būtų nubausti: „Dezertyrai, maištų kurstytojai, žudikai, nėščios moterys (bet kokie lytiniai santykiai formaliai kaliniams uždrausti), asmenys, kaltinti gyvulių kritimu ir gamybinių įrengimų gadinimu. Karceryje jiems tarp sulenktų kojų ir sėdmenų pririša sunkų pagalį - ir taip palieka juos klūpoti. Palengva bloga kraujo cirkuliacija padaro savo - jei vėliau juos ir paleistų, jie jau nepaeitų, o po kelių mėnesių ir mirtų“.

Šioje stovykloje viešos egzekucijos jau išgyvendintos. Jas praktikuodavo anksčiau, bet nužudymas tapo tokiu įprastu dalyku, kad galų gale ėmė kelti ne tiek siaubą, kiek maištą. Egzekucijos vietą turėjo saugoti gerai apsiginklavęs prižiūrėtojas, o nuo 1984 m. mirties bausmė vykdoma slapčia.

¹⁰ Išsamios šio liudijimo ištraukos buvo publikuotos Korėjietiškių studijų draugijos biuletenyje *Coreana*, Nr. 1, 1995 m. kovas.

Kastuvo smūgais

Kaip vykdomos egzekucijos? Pasirinkti paliekama saugumo agentų diskretiškumui; kai nenori susitepti rankų, jie šaudo, o jei nori stebėti agoniją, lėtai žudo. Taigi aš sužinojau, kad galima užmušti lazdos smūgais, akmenimis arba kastuvu. Yra atsitikę, kad kalinius žudė tarsi žaidime, rengdami šaudymo konkursą, nusitaikydami jiems į akį. Yra buvę ir taip, kad kalinius jėga privertė muštis tarpusavyje ir vienas kitą sudraskyti. [...] Savo akimis ne kartą esu matęs paliktus žiauriai numirti žmones: moterys retai miršta ramiai. Mačiau peiliu išpjaustytas krūtis, į lytinius organus įkištą kastuvo kotą, iškapotas smegenis [...]. Stovykloje mirtis - įprastas dalykas. O „politiniai nusikaltėliai“ kovoja dėl būvio kaip įmanydami, kad tik išgyventų. Kad gautų daugiau kukurūzų ir kiaulinių taukų, jie padarys bet ką. Vis dėlto, nors ir įnirtingai kovoja dėl būvio, kasdien stovykloje penki ar keturi asmenys miršta iš bado, per nelaimingą atsitikimą arba... egzekuciją.

Beveik neįsivaizduojama, kaip galima pabėgti iš stovyklos. Prižiūrėtojas, kuris sulaiko bėglį, gali tikėtis įstoti į partiją, o vėliau - ir lankyti universitetą. Kai kurie tyčia verčia kalinius lipti ant spygliuotos vielos. Tada šauna ir dedasi juos areštavę.

Be prižiūrėtojų, yra dar šunys, kurie saugo politinius kalinius. Šie baisūs, puikiai išdresuoti gyvuliai tarnauja kaip žudymo mašinos. 1988 m. liepą tryliktojoje stovykloje šunys užpuolė du kalinius. Iš jų teliko tik kaulai. Ir 1991 m. šie šunys surijo du penkiolikmečius berniukus.

Anas tvirtina girdėjęs prižiūrėtojų vyresniojo ir dviejų kitų tryliktosios stovyklos apsaugos personalo narių pokalbį apie praktikuojamus metodus, kurie buvo naudojami tik nacistinėse mirties stovyklose. „Drauge, - sako vienas jų, birgados viršininko pavaduotojas, - vakar mačiau dūmus rūkstant iš Trečiojo skyriaus kamino¹¹. Ar tiesa, kad

¹¹ Vienas iš „Nacionalinio saugumo agentūros“ padalinių, atsakingas už valstybinės sienos rajonus. Ši stovykla iš tikrųjų yra šalia sienos su Kinija.

kūnai presuojami norint iš jų išspausti taukus?" Prižiūrėtojų vadas atsakė, kad jis vieną kartą buvo nuėjęs į Trečiojo skyriaus tunelį prie kalvos. „Aš užuodžiau kraujo kvapą ir pamačiau ant sienų prilipusius plaukus... Tą naktį negalėjau užmigti. Dūmai, kuriuos tu matei, eina iš nusikaltėlių kaulų krematoriumo. Bet apie tai nekalbėk, kitaip pasigailėsi. Kas žino, kada gali gauti juodą pupelę (kulka) į kaktą?"

Kiti prižiūrėtojai jam papasakojo ir apie tokią stovyklos praktiką, kai kaliniams leidžiama mirti iš bado norint iširti jų pasipriešinimo galimybes:

„Prieš eidami žudyti, egzekutoriai išgeria alkoholio. Dabar jie tikri ekspertai ir išsimiklina suduoti iš už nugaros kaliniams į galvą. Tada nelaimingieji praranda atmintį; iš šių pusiau lavonų padaro gyvus taikinius šaudymo pratyboms. Kai Trečiajam skyriui pritrūks ta subjektų, juodas sunkvežimis, pramintas „varnu“, kaliniams sėjantis siaubą, jų vėl atveža. „Varnas“ atvažiuoja į stovyklą kartą per mėnesį ir išveža keturis ar penkis asmenis kažkur“.

Areštuojama visuomet patylomis, be legalių procedūrų, taigi net giminės ar kaimynai nieko nežino. O kai susivokia žmogų pradinę, vengia klausinėti, bijodami patys susilaukti nemalonumų.

Po tokių baisių nublanksta istorijos apie 1967 m. Sibire veikusią šiaurės korėjiečių medkirčių stovyklą, nors ir ten sunkios darbo sąlygos, maisto stygius, ginkluoti sargybiniai, karceriai tiems, kurie nesilaiko šiaurės korėjiečių nustatytos drausmės, ir t. t.

SSRS subyrėjus, keleto pabėgusių medkirčių liudijimo dėka ir Sergejaus Kovaliovo, atsakingo Žmogaus teisių komisijos darbuotojo dirbusio šalia Boriso Jelcino, pastangomis šių specialių imigrantų darbininkų sąlygos pagerėjo ir juos kontroliuoja ne vien tik šiaurės korėjiečių valdžios pareigūnai.

Truputį stabtelėkime. Kaip ir kalbant apie valymus partijos viduje, čia stengiamasi nustatyti aukų skaičių 22-ojoje stovykloje, kur Yra dešimt tūkstančių kalinių ir, vieno liudytojo teigimu, penki žmonės miršta kas dieną. Turint galvoje, kad Šiaurės Korėjos koncentra-

cijos stovyklose yra apie 200 000¹² kalinių, išėitų, kad ten miršta šimtas žmonių per dieną ir 36 500 - per metus. Šį skaičių padauginus iš 45 metų (laikotarpis nuo 1953 iki 1998 m.), gaunama maždaug 1,5 milijono mirusiųjų, už kuriuos tiesiogiai atsakingas korėjietiškas komunizmas.

Gyventojų kontrolė

Po stovyklų stogu - siaubų siaubas, o už jų sienų - jokios laisvės. Šiaurės Korėja - tai asmeninio pasirinkimo, asmeninės laisvės paneigimo vieta. „Visa visuomenė turi būti vieninga politinė jėga, kuri alsuoja ir žengia pirmyn vadovaudamasi viena idėja ir viena valia - vedama aukščiausiojo lyderio“, - tvirtino vienas laikraščio vedamasis straipsnis, 1986 m. sausio 3 d. cituotas per radiją. O dažnai girdimas Šiaurės Korėjoje šūkis liepia: „Galvokite, kalbėkite ir veikite taip kaip Kim Il Sungas ir Kim Jong Ilas...“

Visuotiniai, nuo viršaus iki apačios, valstybė, partija, visuomeninės organizacijos ar policija kontroliuoja piliečius remdamosi „dešimčia partijos principų vienybei pasiekti“. Ir būtent šie principai, o ne konstitucija, dar ir šiandien valdo šiaurės korėjiečių kasdieninį gyvenimą. Tam, kad suvoktume viso to esmę, tereikia pacituoti trečią punktą: „Mums absoliučiai imponuoja mūsų Lyderio autoritetas“.

1945 m. atsirado Socialinio saugumo biuras (taip vadinamas biuras, atsakingas už gyventojų kontrolę socialiniu požiūriu), 1975 m. Cenzūros nacionalinis komitetas (cenzūra, žinoma, buvo jau seniai), o 1977 m. - „Socialistinio gyvenimo juridinis komitetas“¹³.

Politinė policija 1973 m. sudarė Nacionalinio politinio saugumo ministeriją, vėliau pavadintą Nacionalinio saugumo agentūra, kuri suskirstyta į įvairius biurus (Antrojo biuro žinioje užsieniečiai, Trečiojo - valstybės sienų apsauga, Septintojo - stovyklos ir t. t.).

¹² Šis skaičius apytikslis: svyruoja nuo 150 000 iki 400 000 kalinių.

¹³ Jean-Pierre Brulé, *La Corée du Nord de Kim Il Sung*, Paris, éd. Barré-Dayez, 1982

Kartą per savaitę kiekvienas biuras „šaukiamas“ į švietimo paskaitą ir taip pat kartą per savaitę - į kritikos ir savikritikos posėdį, Šiaurės Korėjoje vadinamą „gyvenimo balansu“. Čia kiekvienas turi prisipažinti padaręs bent vieną politinę klaidą ir privalo pareikšti mažiausiai du priekaištus savo aplinkos žmonėms.

Šiaurės korėjiečių vadovaujantys kadrai, žinoma, privilegijuoti materialiniu ir maisto produktų atžvilgiu, tačiau jiems taikoma kontrolė yra griežtesnė: jiems gyventi skiriami specialūs kvartalai, klausomasi jų telefoninių ir kitokių pokalbių, prisidengus remonto arba „patikrinimo dėl dujų nutekėjimo“ pretekstu, tikrinamos jų turimos audio- ir videokasetės. O visiems kitiems korėjiečiams, pritaikius blokavimo sistemą, leidžiama naudotis tik valstybinėmis radijo ar televizijos stotimis; pervažiuojant į vienos vietos į kitą, reikalaujama turėti vietinės valdžios ir darbovietės sutikimą; apsigyvenimas Pchenjane, Šiaurės Korėjos socializmo sostinėje ir vitrinoje, yra, kaip ir daugelyje komunistinių valstybių, griežtai kontroliuojamas.

Mėginimas įvykdyti intelektualinį genocidą ?

Represijos, teroras nėra tik pasikėsinimas ar kūno sužalojimas, bet ir pakenkimas dvasiai. Įkalinimas gali būti ir dvasinis, ir čia nėra jokios degradacijos. Mes, atskleisdami šią panoramą, kalbame apie šalies uždaramą kaip metodologinę sąlygą: juk šioje valstybėje neįmanoma gauti tokios konkrečios ir patikimos, kaip norėtume, informacijos. Bet užsidarymas nuo išorinio pasaulio, dar padvigubintas nuolatinės prievartos, kokios niekur kitur nėra, ideologinė agresija neginčijamai yra Šiaurės Korėjos komunizmo nusikaltimų dalis. Kaip žinia, perbėgėliai, kuriems pavyksta pereiti vielių užtvaras, liudija taip pat apie žmogaus sugebėjimą priešintis. Todėl totalitarizmo koncepcijos priešrinkai ir sako, kad priešiniuisi visuomet yra „laisvos vietos“ ir kad „visuma“, kurią taiko pasiglemžti *Big Brother* („didysis brolis“. - *Vert. past.*), niekad nėra pasiekama.

Šiaurės Korėjoje varoma dvejoja propaganda. Viena - klasikinė marksistinė-lenininė: socialistinė ir revoliucinė valstybė perša patį geriausią, koks tik įmanomas, gyvenimą laimingiems piliečiams. Tačiau reikia būti budriems, nes priešai imperialistai nesnaudžia (juo labiau kad tiek daug užsienio „draugų“ kapituliuo). Kita propaganda - nacionalinio ir archajinio tipo: būdama toli nuo dialektinio materializmo, Šiaurės Korėjos valdžia naudojami mitologija, siekdama įtikinti Kimų dinastijos pavaldinius, kad dangus ir žemė eina išvien su jų šeimininkais. Todėl oficiali Šiaurės Korėjos agentūra tikino, kad 1996 m. lapkričio 24 d. (tai tik keletas iš tūkstančio pavyzdžių), kai Kim Jong Ilas inspektavo Pan Mun Jne¹⁴ šiaurės korėjiečių armijos grupuotes, karinę zoną staiga apgaubęs tirstas rūkas. Numeris Pirmas, pats būdamas nematomas, galėjęs laisvai vaikščioti pirmyn atgal kur panorėjęs ir tiksliai nustatyti „priešų pozicijas“. Per stebuklą rūkas pakilęs ir išsisklaidęs kaip tik tuomet, kai jis su grupe kareivių pozavo fotografui. Dar vieną panašų reiškinį buvę galima stebėti vienoje Geltonosios jūros saloje. Atėjęs į priešakinį stebėjimo postą, tas pats Numeris Pirmas pradėjęs studijuoti operacinį žemėlapi. Staiga nustoję lyti, nurimęs vėjas, debesy išsivaikščioję ir nušvitusi saulė... Šis įvykis irgi komentuojamas oficialios agentūros telegramose kaip „serija paslaptinių reiškinų, įvykusių visoje Korėjoje artėjant Didžiojo Lyderio mirties metinėms [...]. Kumchono kantone staiga nušvito dangus [...] ir trys didžiuliai raudoni debesys nuslinko Pchenjano link... Liepos 4 d. apie 20 val. 10 min. staiga liovėsi nuo pat ankstauro ryto pliaupęs lietus ir dviguba vaivorykštė sušvito virš prezidento statulos [...], paskui danguje sutvisko skaisčiai žėrinti žvaigždė, kaip tik virš statulos“ ir t. t.¹⁵

¹⁴ Šis kaimas, kur vyko paliaubų derybos, yra vienintelis punktas, kur Šiaurės Korėjos armija tiesiogiai kontaktuoja su JAV ir Pietų Korėjos kariuomene.

¹⁵ Tekstai spausdinami *La Lettre de Corée* („Korėjos laiške“), Nr. 4, 1997 m. birželis - rugpjūtis.

Griežta hierarchija

Šioje valstybėje, kuri vadovaujasi socializmu, gyventojai ne tik atribojami nuo aplinkinio pasaulio ir kontroliuojami, bet dar suskirstomi į grupes pagal socialinius, geografinius (šeima iš Pietų ar iš Šiaurės?), politinės veiklos ir lojalumo santvarkai kriterijus. „Moksliskas“ dalijimas į grupes buvo įdiegtas šeštajame dešimtmetyje. Ne be biurokratijos pagalbos šitaip buvo sukurta ne mažiau kaip penkiasdešimt viena žmonių kategorija, kurios pakankamai apibrėžia piliečių politinę, socialinę ir materialinę ateitį. Ko gero, ši sistema praktiškai buvo per daug sudėtinga, nes devintajame dešimtmetyje ji buvo supaprastinta ir nuo penkiasdešimt vienos pereita prie trijų socialinių kategorijų. Žinoma, grupavimas ir toliau išliko, nes slaptos tarnybos ypač sekė tam tikras „kategorijas“, kurių atstovų yra ir vienoje, ir kitoje klasėje, pvz., buvusių užsienyje žmonių kategorija, nesvarbu, ar jie buvo nuolatiniai gyventojai, ar atvažiavę į svečius.

Taigi išskiriamos - „pagrindinė“ klasė (visuomenės branduolys), „svyruojanti“ klasė ir „priešiška“ klasė, kurią sudaro maždaug ketvirtadalis Šiaurės Korėjos gyventojų. Šiais suskirstymais komunistinė Šiaurės Korėjos sistema pateisina savotišką apartheidą: pvz., „geros kilmės“ jaunuolis, iš buvusių antijaponiškų partizanų šeimos, niekuomet negalės vesti „blogos kilmės“ merginos, pvz., kilusios iš Pietų šeimos. Buvęs Šiaurės Korėjos diplomatas Koh Young Hwanas, devintajame dešimtmetyje dirbęs Šiaurės Korėjos ambasados Zaire pirmuoju sekretoriumi, patvirtina: „Šiaurės Korėjos sistema yra griežtesne nei kastų sistema“¹⁶.

Jei tokią diskriminaciją kilmės pagrindu galima būtų pateisinti marksistinės-lenininės teorijos požiūriu, tai biologinę diskriminaciją tuo pačiu požiūriu pateisinti sunkiau. Tačiau faktai kalba patys už save: šiaurės korėjiečių luošiai yra griežto ostrakizmo aukos. Negali būti nė kalbos, kad jie gyventų sostinėje Pchenjane. Iki pat

¹⁶ *Le Figaro Magazine*, 1997 m. kovo 8 d.

paskutinio dešimtmečio jie būdavo išskirstomi po Pchenjano priemiesčius, kad sveikieji šeimos nariai galėtų juos aplankyti. Šiandieną jie išgabenti į tolimus užkampius kalnuose ar į Geltonosios jūros salas. Gerai žinomos dvi jų tremties vietos: Boujunas ir Euijas šalies šiaurėje, netoli Kinijos sienos. Šią luošių diskriminaciją neseniai iš Pchenjano perėmė ir jų pašalinimo iš visuomenės politiką pritaikė kiti dideli miestai: Nampas, Kesongas, Čongdzinas...

Kaip ir luošiai, sistemingai suiminėjami ir išsiunčiami į stovyklas vienuoliai, taip pat liliputai; ten jie ne tik atskiriami nuo pasaulio, bet ir jiems uždrausta turėti vaikų. „Liliputų veislė turi išnykti“, - įsakė Kim Jong Ilas¹⁷.

Bėgimas iš šalies

Nors pasieniečiai ir seka, kai kuriems šiaurės korėjiečiams pavyko pabėgti; per pokarinį laikotarpį maždaug septyni šimtai asmenų pasitraukė į Pietus, dar spėjama, kad keli tūkstančiai perėjo Kinijos sieną. Nežinodami, kas vyksta užsienyje, griežtai kontroliuojami, šiaurės korėjiečiai labai retai teišdrįsta slapta pereiti šalies sieną. Manoma, kad 1997 m. į Pietus perėjo per šimtą žmonių, tai gerokai viršija devintojo, o ypač ankstesniųjų dešimtmečių perbėgėlių bendrą vidurkį. Nuo 1993 m. kasmet pabėgančių iš šalies skaičius išaugo penkis kartus (jis turi tendenciją vis didėti). Apskritai slapta pereiti valstybės sieną dažniausiai mėgina tie žmonės, kurių neliečia sankcijos arba kurie turi progos važinėti į užsienį. Todėl tarp perbėgėlių nemaža aukšto rango valdininkų ir diplomatų. 1997 m. vasarį partijos ideologas Hwang Jang Yopas, prieš išvykdamas į Seulą, pasiprašė prieglobsčio Pietų Korėjos ambasadoje Pekine. Ambasadorius Egipte, 1997 m. rugpjūčio pabaigoje pasitraukęs į JAV, ne be reikalo baiminosi dėl savo politinės ateities: prieš metus jo paties sūnus buvo „dingęs“. Koh Young Hwanas, jau minėtasis Šiaurės Korėjos ambasados Zaire diplomatas,

¹⁷ *Ibid.*

bijojo arešto: vienoje televizijos retransliuojamoje laidoje apie sutuoktinių Ceaujescu teismą jis neatsargiai prasitarė, girdi, „kad tik taip neatsitiktų ir jo šalyje“, o tai buvo palaikyta akivaizdžiu įrodymu, kad jis nepakankamai pasitiki vadovybe. Kai jis sužinojo, kad praėjus trims dienoms po laidos į ambasadą atvyko valstybės saugumo agentai, pabėgo iš šalies. Jo nuomone, už bet kokį, nors ir neįgyvendintą, ketinimą pabėgti iš šalies laukė areštas ir stovykla. Dar blogiau: kaip jis įsitikino Amane, Jordanijoje, diplomato už tokį ketinimą laukė „neutralizavimas“: jis sugipsuotas nuo galvos iki kojų ir skubiai sugrąžintas į Pchenjaną. Oro uoste surežisuojama autoavarija ar kas nors panašaus!

Paprastų žmonių, kurie mėgina, bet jiems nepavyksta pabėgti, irgi laukia ne geresnė dalia. Kaip pranešė prancūzų spauda¹⁸, su bėgliais susidorojama iš karto juos sugavus, ir todėl jie nepatiria baisiausių kankinimų: „Liudytojų parodymai, surinkti [Jalou] upės rajuose, sutampa. Sugavę bėglius policininkai tautos išdavikams, išdrįsusiems palikti motiną Tėvynę, praduria geležine viela skruostus arba nosį. Vos tik sugrąžinti į vietą, jie laukia egzekucijos, o jų šeimos išsiunčiamos į darbo stovyklas“.

Veikla užsienyje

Nepatenkinta, kad jėga negali sustabdyti mėginimų pabėgti iš šalies, Šiaurės Korėjos vadovybė siunčia savo agentus į užsienį, kad ten suduotų smūgius santvarkos priešams. Pvz., 1966 m. rugsėjį Vladivostoke nužudytas Pietų Korėjos kultūros atašė. Japonija taip pat įtarinėja korėjiečius pagrobus apie dvidešimt japonių moterų, kurios vėliau prievarta įtraukiamos į šnipų ar teroristų profesinio parengimo darbą. Dar vienas juridinis ginčas yra iškilęs tarp Japonijos ir Šiaurės Korėjos dėl šimto japonių, kurios 1959 m. atvyko su savo vyrais korėjiečiais gyventi į Šiaurės Korėją. Nepaisant Šiaurės Korėjos tuometinės vyriausybės pažadų, nė viena iš jų negalėjo grįžti į savo tėvynę,

¹⁸ Mare Epštein, L'Express, 1997 m. rugpjūčio 14 d.

nebent laikinai. Iš šykščių liudijimų žinoma, kad tam tikras šių moterų skaičius buvo įkalintas stovyklose ir kad jų mirtingumo procentas labai didelis. Iš keturiolikos japonių, įkalintų Jodoko stovykloje septintojo dešimtmečio pabaigoje, po penkiolikos metų buvo likusios gyvos tiktai dvi. Šiaurės Korėjos vyriausybė naudojami šiomis moterimis, žadėdama leisti išvykti mainais už japonų pagalbą maisto produktais. Žinoma, agentūros telegramos nenurodo, kiek konkrečiai kilogramų ryžių kainuoja, Šiaurės Korėjos vadovų akimis, vienos japonės moters išlaisvinimas. Beje, *Amnesty International* ir Tarptautinė žmogaus teisių asociacija, kaip ir kitos asociacijos, buvo sunerimusios dėl šio atvejo. Panašiais tikslais praktikuojamas ir Pietų Korėjos žvejų pagrobimas.

1955-1995 metų laikotarpiu tokių incidentų netrūko. Pietų Korėjos vyriausybė per keturis šimtus žvejų tebelaiiko dingusiais. 1969 m. nuvarytas ir Pietų Korėjos vyriausybei negrąžintas lėktuvas su įgula ir keleiviais, 1979 m. balandį Norvegijoje pagrobtas Pietų Korėjos diplomatas, 1995 m. liepą Kinijoje pagrobtas ir į Šiaurės Korėją parvežtas kunigas Ahn Sung Unas, - šie pavyzdžiai duoda dar daugiau medžiagos apie žiaurų šiaurės korėjiečių susidorojimą su savo aukomis - pietų korėjiečiais - užsienio teritorijoje.

Badas ir skurdas

Neseniai iškilo aikštėn kitas rimtas motyvas Šiaurės Korėjos santvarkos nenaudai: jos gyventojų mitybos padėtis. Jau nuo seno ji - ne per geriausia, bet paskutiniaisiais metais taip pablogėjo, kad Šiaurės Korėjos valstybės pareigūnai, nepaisant viso pasitenkinimo savimi, neseniai buvo priversti šauktis tarptautinės pagalbos. 1996 m. javų derlius tebuvo 3,7 milijono tonų - trimis milijonais mažesnis nei dešimtojo dešimtmečio pradžioje; 1997 m. derlius, be abejo, ne ką geresnis. Šiaurės Korėja šaukiasi pagalbos, kreipiasi į Jungtinių Tautų Pasaulinę maisto programą, taip pat ir į JAV ar Europos Bendriją, motyvuodama įvairiomis gamtos katastrofomis (1994 ir 1995 m. potvyniais, 1997 m. sausra ir netikėtu potvyniu). Iš tikrųjų šio maisto produktų stygiaus priežastys

susijusios su struktūriniais, būdingais visam socialistiniam, planingam ir centralizuotam žemės ūkiui, sunkumais. Čia atsiliėpė, taip pat ir po tvynius paskatino didžiulės klaidos: ištisų miško plotų iškirtimas, skubotas terasų, skirtų ryžių kultūroms auginti, įrengimas, kurį partijos viršūnių įsakymu vykdė nevisiškai kompetentingos tarnybos. Be to, žlugus sovietiniam komunizmui ir Kinijai pasukus nauja vaga, sumažėjo šių abiejų šalių pagalba Šiaurės Korėjai. Nuo šiolei Rusija ir Kinija siekia plėtoti prekybą pagal tarptautinės rinkos įstatymus. Šiaurės Korėjos vyriausybė, kuri per didžiausius sunkumus įsigyja žemės ūkio mašinų, trąšų ir mazuto, sunkiai slekia ir tvirtos valiutos stoka.

Kokie gi realūs sunkumai maisto produktų srityje? Mes to nežinome, tačiau humanitarinės organizacijos pateikia katastrofiškus duomenis: *World Vision* nurodo esant du milijonus aukų, Vokietijos Raudonasis Kryžius kalba apie dešimt tūkstančių mirštančių per mėnesį vaikų¹⁹. Viena aišku, kad sunkumai rimti: Jungtinių Tautų ekspertų raportai patvirtina gandus, kuriuos skleidžia Kinijos pasienyje gyvenantys kinai. Aišku, kad keroja skurdas, o kai kuriose vietovėse ir badas. Bet ten apsilankiusių geros valios žmonių, kurie išdrįsta kalbėti apie „milijonus mirštančiųjų“, jei jiems nebus suteikta pagalba, atsiliėpimų panaudojimas ar užsienyje platinamos ligotų vaikų nuotraukos ir video-ojeišai, televizijos laidų patarimai, pvz., kaip paruošti žoles, kad jos būtų tinkamos valgymui, rodo labai organizuotas priemones, kurių vyriausybė imasi siekdama dar labiau pabloginti ir taip jau ne per geriausią vaizdą. Šiandien jau nebepakanka paliepti ministrui pirmininkui Herriot (kaip Stalino laikais) sakyti, kad Ukrainoje viskas gerai, kai iš tiesų ji išgyvena baisų badą, bet priešingai, jis verčiamas sakyti, kad Šiaurės Korėja kenčia baisaus karo sunkumus ir kad bet koks pagalbos nutraukimas galėtų turėti pavojingų nenumatytų padarinių pusiasalio stabilumui ir taikai Tolimuosiuose Rytuose. Tačiau milžiniška Šiaurės Korėjos armija maitinama gerai ir čia gaminamos vis tobulesnės ir tobulesnės raketos.

¹⁹ Laikraštis *Le Monde*, 1997 m. spalio 10 d.

Praktiškai mes neturime jokių konkrečių duomenų apie nepakankamos mitybos aukas, nebent pačių šiaurės korėjiečių liudijimus apie vaikų su nepakankamos mitybos požymiais procentą: pvz., Maisto programos mitybos specialistai galėjo ištirti per 4200 šiaurės korėjiečių vaikų, bet juos parinko pati Šiaurės Korėjos vyriausybė: 17% iš jų sirgo dėl nepakankamos mitybos²⁰, ir tai leidžia tvirtinti apie visos šalies skurdą ir, labai galimas dalykas, lokalius ar rajoninius bado židinius. Šį skurdą ir badą, labai glaudžiai susijusius su politiniu šiaurės korėjiečių pasirinkimu, riboja ir švelnina „imperialistinio pasaulio“, kuris tiekia milijonus tonų grūdų, pastangos. *Pasikliaudami vien tik komunistinės santvarkos pasiekimais, Šiaurės Korėjos gyventojai patirtų tikrą badą su visais jo padariniais.* Dar pažymėtina, kad skurdo padariniai aukoms yra ir tiesioginiai, ir netiesioginiai, kurie konkrečiai pasireiškia padidėjusiu neatsparumu įvairiausioms ligoms.

Bet turint galvoje Šiaurės Korėjos vyriausybės pastangas kuo labiau „juodinti“ padėtį, taip pat prisiminus sovietus, 1921 m. liepą įkūrusius „Pagalbos išbadėjusiems vaikams komitetą“, kuris kreipėsi į visus buržuazinio pasaulio geros valios žmones prašydamas pagalbos, galima drąsiai kalbėti apie keletą šimtų tūkstančių aukų, kurias tiesiogiai ir netiesiogiai lėmė maisto stoka.

Galutinė sąskaita

Komunistinį blogį Šiaurės Korėjoje išreikšti skaičiais daug sunkiau nei kur nors kitur. Taip yra dėl nepakankamų statistinių duomenų, dėl negalėjimo atlikti tyrimus vietoje, neprieinamų archyvų, taip pat ir dėl šalies uždarumo. Kaip apskaičiuoti nepalaujamą kvailos propagandos srautą? Kaip skaičiais nusakyti teisių nebuvimą (žodžio, gyvenamosios vietos pasirinkimo, vienijimosi į draugijas ir kt.

²⁰ Pokalbis su Catherine Bertini, La Croix, 1997 m. spalio 8 d. Tačiau Pasaulio banko tyrimai, atlikti 1990 m. pradžioje, nurodė 43% Indijos vaikų, sergančių dėl prastos mitybos.

laisvės)? Kaip įvertinti sugadintą gyvenimą vaiko, išsiūsto į stovyklą už tai, kad senelis buvo teistas, ar įkalintos moters, priverstos daryti abortą nežmoniškomis sąlygomis? Į kokią skiltį statistinių analizių lentelėse įtraukti prastą gyvenimą, nuolat graužiamą minčių, kaip prasimaitinti, apšildyti būstą, įsigyti patogius ir padarius drabužius ir t. t.? Lyginant su visu tuo, ko verta Pietų Korėjos visuomenės „amerikanizacija“, kurią kritikuoja mūsų ultraliberalai, drįstantys lyginti ne per tobuliausią Pietų demokratiją ir Šiaurėje organizuotą košmarą?

Dar pridursime, kad Šiaurės Korėjos komunizmas - tai komunizmo karikatūra, kaip ir raudonųjų khmerų komunizmas. Archestalininė išimtis. Tas aišku, bet šis komunizmo muziejus, ši azijinė Ponia Tussaud, dar gyva...

Darant šias išlygas, prie 100 000 valymų darbo partijos viduje aukų dar galima pridėti 1,5 milijono mirusiųjų koncentracijos stovyklose ir 1,3 milijono žuvusiųjų kare, kurio komunistai norėjo, jį rengė ir paskelbė - nebaigtame kare, kurio aukų sąskaita nuolat os auga, turint galvoje tiksliai, bet mirtinas operacijas (šiaurės korėjiečių būrių atakos prieš Pietus, terorizmo aktai ir t. t.). Į šį balansą dar reikėtų įtraukti tiesiogines, o ypač netiesiogines prastos mitybos aukas. Būtent šioje srityje šiandieną trūksta duomenų ir čia, diena iš dienos padėčiai blogėjant, artimiausiu laiku duomenys gali tapti dar dramatiškesni. Netgi jei pasitenkintume skaičiais, pagal kuriuos nuo 1953 m. dėl neatsparumo ligoms arba tiesiog dėl maisto stygiaus mirė 500 000 žmonių (dabartiniu metu jau sklinda kalbos, žinoma, nepatvirtintos faktais, apie kani-balizmą), jau susidarytų per tris milijonus aukų - šalyje, turinčioje 23 milijonus gyventojų ir penkiasdešimties metų komunistinio režimo stažą.